

NOTY O AUTORACH

Achim Buckenmaier (ur. 1959), kapłan katolicki. Studiował we Fryburgu Brysgowijskim oraz Paryżu. Od 1990 roku jest członkiem wspólnoty kapłanów w Katolickiej Wspólnocie Zintegrowanej (*Katholische Integrierte Gemeinde*). Z jej ramienia pracował w Tanzanii. Prezes sieci szkół katolickich (*St. Anna Schulverbund*) w Monachium. Od 2003 roku docent w Akademii Teologii Ludu Bożego w Grottaferrata pod Rzymem, a od 2008 docent oraz (od 2011) kierownik Katedry Teologii Ludu Bożego w Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. Jest członkiem Nowego Kręgu Uczniów Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, konsultorem przy Radzie ds. Nowej Ewangelizacji oraz Kongregacji Nauki Wiary. Opublikował m.in. *Moses. Geschichte einer Rettung* (Augsburg 2005); *Universale Kirche vor Ort. Zum Verhältnis von Universalkirche und Ortskirche* (Regensburg 2009); *Ist das noch unsere Kirche?* (Regensburg 2012). Adres do korespondencji: a.buckenmaier@pul.it

Waldemar Chrostowski (ur. 1951), kapłan archidiecezji warszawskiej, profesor zwyczajny na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w latach 2001–2010 także profesor na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych oraz kierownik Katedry Egzegezy Starego Testamentu i Zakładu Dialogu Katolicko-Judaistycznego na WT UKSW, założyciel i przewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich w latach 2003–2013. Członek Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk oraz konsultor Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski i Rady Episkopatu Polski ds. Dialogu Religijnego, członek Polskiej Akademii Filatelistyki. Redaktor naukowy *Prymasowskiej Serii Biblijnej* i innych serii wydawniczych, od 1990 roku redaktor naczelny kwartalnika teologów polskich „Collectanea Theologica”. Laureat Nagrody Ratzingera 2014. Zainteresowania naukowe: Pięcioksiąg i księgi prorockie Starego Testamentu, asyryjska diaspora Izraelitów, hermeneutyka biblijna, a zwłaszcza relacja między Starym a Nowym Testamentem i żydowska hermeneutyka Biblii Hebrajskiej, dialog Kościoła z Żydami i judaizmem. Opublikował m.in.: *Bóg, Biblia, Mesjasz* (Warszawa 2006, 2007, 2009, 2014); *Kościół, Żydzi, Polska* (Warszawa 2009, 2010, 2012, 2014); *Babilońskie deportacje mieszkańców Jerozolimy i Judy oraz inne studia* (Warszawa 2009); *Między Synagogą a Kościołem. Dzieje św. Pawła* (Kraków–Ząbki 2015). Adres do korespondencji: waldemarchrostowski@wp.pl

Andrzej Derdziuk (ur. 1962), członek Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów, wyświęcony na prezbitera w 1987 roku przez Jana Pawła II w Lublinie, profesor doktor habilitowany nauk teologicznych, pracownik Katedry Historii Teologii Moralnej i Teologii Moralnej Ekumenicznej na KUL. Jest promotorem 24 doktoratów i 198 magisteriów. Specjalizuje się w historii teologii moralnej, spowiednictwie oraz teologii życia konsekrowanego. Jest autorem 18 książek i ponad 400 publikacji naukowych. Pod jego redakcją ukazało się 18 książek. Opublikował m.in.: *Aretologia w podręcznikach moralistów kapucyńskich w okresie między Soborem Watykańskim I a Watykańskim II* (Lublin 2001); *Teologia moralna w służbie wiary Kościoła* (Lublin 2010); *W odpowiedzi na dar powołania* (Lublin 2016); *W służbie miłosierdzia* (Lublin 2016). Adres do korespondencji: aderdziu@kul.lublin

Kazimierz Stanisław Dola (ur. 1934), kapłan diecezji opolskiej, profesor, historyk dziejów Kościoła protonotariusz apostolski (infułat). Szczególne zainteresowania naukowe obejmują dzieje Kościoła na Śląsku oraz Kościoła powszechnego z okresu starożytności i średniowiecza, jak również czasy Reformacji. W latach 1983–1994 pełnił funkcję rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie. Od roku 2005 emerytowany kierownik Katedry Historii Kościoła i Patrologii Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Opublikował m.in.: *Dzieje Kościoła na Śląsku, cz. 1, Średniowiecze* (Opole 1996); *Dominikanie w Nysie* (Opole 2009); *Kapucynki w Nysie* (Opole 2012); *Magdalenki w Nysie* (Opole 2014); *Res sacra miser. Studia z dziejów dobroczynności i opieki społecznej* (Opole 2014). Adres do korespondencji: kdola@uni.opole.pl

Massimo Gargiulo (ur. 1975), wykładał na Uniwersytecie La Sapienza w Rzymie, obecnie jest docentem w Centrum Kardynała Bea Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Obszary zainteresowań badawczych: Biblia i literatura pokrewna, religia i ruchy religijne, judaizm rabiniczny, literatura starożytna, języki biblijne. Opublikował m.in.: B. Spinoza, *Compendio di grammatica della lingua ebraica*, a cura di P. Totaro, traduzione e note di M. Gargiulo (Firenze 2013); *Paralipomeni I–II*, introduzione, traduzione e commento di M. Gargiulo, in: P.G. Borbone (a cura di), *La Bibbia dei Settanta*, vol. 2, *Libri storici* (Brescia 2016); *Maccabei IV*, introduzione, traduzione e commento di M. Gargiulo, in: P.G. Borbone (a cura di), *La Bibbia dei Settanta*, vol. 2, *Libri storici* (Brescia 2016); *1–2 Samuele*, introduzione, traduzione e commento di Massimo Gargiulo, *Nuova versione della Bibbia dai testi antichi* (Milano w druku). Adres do korespondencji: massimo.gargiulo@uniroma1.it

Józef Grzywaczewski (ur. 1952), kapłan diecezji siedleckiej, doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, patrolog. Doktorat na KUL-u w 1986 roku, rektor Polskiego Seminarium w Paryżu w latach 1998–2013, prowadził wykłady z patrologii w Instytucie Katolickim w Paryżu. Autor publikacji z dziedziny teologii patrystycznej i historii Kościoła. Obszary badań naukowych: teologia okresu pierwszych Soborów powszechnych: Nicea I (325) – Chalcedon (451); Galia V–VI wiek – historia i życie religijne, w tym teologia. Opublikował m.in.: *Modlitwa dojrzałego chrześcijanina według Klemensa Aleksandryjskiego* (Niepokalanów 2010; wyd. 2, Niepokalanów 2013); *Prayer of God's Friend according to Clement of Alexandria* (Lublin 2012); *La religion*

catholique en Pologne dans le contexte d'autres pays d'Europe (Lublin 2012); *La relation du Fils au Père dans les conceptions théologiques des origines au Concile de Nicée* (Paris 2010; wyd. 2, Paris 2012); *Appointing Bishops in the Patristic Times* (Lublin 2013). Adres do korespondencji: j.grzywaczewski@uksw.edu.pl

Lukasz Kamykowski (ur. 1951), kapłan, profesor nauk teologicznych. Studiował matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie oraz teologię; doktorat na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Od 1982 roku jest pracownikiem Papieskiej Akademii Teologicznej (później Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II) w Krakowie. Pełnił funkcje prodziekana Wydziału Teologicznego (1991–1994) oraz prorektora PAT (1997–2000). Jest dyrektorem Międzywydziałowego Instytutu Ekumenizmu i Dialogu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz kierownikiem Katedry Chryzologii Wydziału Teologicznego tej uczelni. Pełnił funkcję konsultora Rady Episkopatu Polski ds. Ekumenizmu (do 2013). Jest konsultorem Rady KEP ds. Dialogu Religijnego, wchodzi w skład Komitetu Episkopatu ds. Dialogu z Judaizmem oraz Komitetu Nauk Teologicznych. Należy do Komitetu Nauk Teologicznych PAN. Opublikował m.in. *Pojęcie dialogu w Kościele katolickim. Wnioski z doświadczeń Kościoła w XX wieku (zapis poszukiwań 1998–2002)* (Kraków 2003); *Księgi święte a słowo Boże* (Kraków 2005); *Dialog według Biblii. Wstęp do poszukiwań* (Kraków 2008); *Biblia, słowo Boże, Chrystus – pełnia Objawienia* (Kraków 2013). Adres do korespondencji: lukasz.kamykowski@upjp2.edu.pl

Rudolf Kutschera (ur. 1960), prezbiter katolicki. Studiował w Salzburgu oraz we Frankfurcie nad Menem. Wieloletni duszpasterz młodzieży w Wiedniu oraz nauczyciel gimnazjalny w szkołach katolickich St. Anna Schulverbund w Monachium. Doktorat w 2003 roku w Innsbrucku na temat *Das Heil kommt von den Juden (Joh 4,22). Untersuchungen zur Heilsbedeutung Israels*. Docent w Akademii Teologii Ludu Bożego (*Akademie für die Theologie des Volkes Gottes*) w Grottaferrata pod Rzymem. Od 2015 roku jest tutorem przedmiotu teologia Ludu Bożego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie oraz docentem dogmatyki na amerykańskim Loyola University w Rzymie. Opublikował m.in. wiele artykułów w czasopiśmie „Heute in Kirche und Welt. Blätter zur Unterscheidung des Christlichen”, także: *Kardinal Joseph Ratzinger/Papst Benedikt XVI und die Katholische Integrierte Gemeinde: 30 Jahre Wegbegleitung*, „Forum Teologiczne” 8 (2007), s. 69-81. Adres do korespondencji: kutschera@pul.it

Marek Lis (ur. 1967), prezbiter diecezji opolskiej, doktor nauk komunikacji społecznej (Università Pontificia Salesiana, Rzym, 2000), doktor habilitowany teologii (Uniwersytet Opolski, 2007). Profesor UO, kierownik katedry Homiletyki, Mediów i Komunikacji WT UO. Autor artykułów i książek głównie z obszaru teologii filmu i mediów, m.in. *Audiowizualny przekład Biblii* (2002), *100 filmów biblijnych* (2005), *Figury Chrystusa w „Dekalogu” Krzysztofa Kieślowskiego* (2007, 2013), *Krzysztof Zanussi. Przewodnik teologiczny* (2015), redaktor m.in.: *Ukryta religijność kina* (2002), *Światowa encyklopedia filmu religijnego* (z A. Garbiczem, 2007), *Cinematic Transformations of the Gospel* (2013), *Kieślowski czyta Dekalog* (z M. Leganem, 2014). Członek jury ekumenicznego na międzynarodowych festiwalach filmowych, m.in. w Erywaniu, Warszawie, we Fryburgu i w Cannes. Adres do korespondencji: mlis@uni.opole.pl

Artur Malina (ur. 1965), prezbiter archidiecezji katowickiej. Ukończył Papieski Instytut Biblijny w Rzymie (doktorat z nauk biblijnych w 2001 roku), profesor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, kierownik Katedry Teologii Biblijnej Starego i Nowego Testamentu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wiceprzewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Członek Catholic Biblical Association of America, Society of Biblical Literature oraz Polskiego Towarzystwa Filologicznego. Koordynator Gruppo Internazionale di Studio Esetgico sui Vangeli. Zainteresowania naukowe: Ewangelie synoptyczne, List do Hebrajczyków oraz hermeneutyka biblijna, a zwłaszcza relacja między Starym a Nowym Testamentem. Opublikował m.in.: *Ewangelia według św. Marka*, cz. 1, 1, 1–8, 26. *Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (Częstochowa 2013) [(z J. Wilkiem)]; *Ewangelia według świętego Marka* (Katowice 2016). Adres do korespondencji: malina@naos.pl

Leszek Misiarczyk (ur. 1964), kapłan diecezji płockiej. Doktor teologii i nauk patrystycznych, doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie historii. Od 1997 roku wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku, a od 2000 roku Akademii Teologii Katolickiej oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prowadzi badania m.in. z zakresu problematyki Ojców Apostolskich, relacji chrześcijaństwa antycznego i judaizmu, wczesnochrześcijańskiej apologetyki, monastycyzmu wczesnochrześcijańskiego. Opublikował m.in. *Il Midrash nel Dialogo con Trifone di Giustino Martire* (Płock 1999); *Ojcowie Kościoła komentują Biblię*, t. 2, *Ewangelia Marka* (Ząbki 2009); *Osiem logismoi w pismach Ewagriusza z Pontu* (Kraków–Tyniec 2007); *Egzorcyzmy w Kościele starożytnym od I do III wieku* (Warszawa 2015). Adres do korespondencji: l.misiarczyk@uksw.edu.pl

Maria Piechocka-Kłos (ur. 1977), doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, adiunkt w Katedrze Teologii Dogmatycznej i Fundamentalnej UWM w Olsztynie, prowadzi zajęcia z języków klasycznych. Obszary badań: literatura wczesnochrześcijańska, prawodawstwo państwowe i kościelne okresu późnego cesarstwa, historia starożytna i kultura antyczna. Niektóre ważniejsze publikacje: Gelazy I, *Tego samego Papieża Gelazego przeciw Andromachowi i innym Rzymianom, którzy trwali według dawnego zwyczaju przy świętowaniu luperkaliów*, tłum. i kom. M. Piechocka-Kłos (Olsztyn 2012); Aulus Gellius, *Noce Attyckie 2, 24. O dawnej oszczędności i o starożytnych ustawach dotyczących wydatków*, wstęp, tłum., kom. A.R. Jurewicz, M. Piechocka-Kłos (Poznań 2012); *Chrześcijanizm i poganizm. Rozkład sił w senacie rzymskim pod koniec IV wieku*, „Studia Warmińskie” 50 (2013), s. 283–293; „Privatus carcer” w ustawodawstwie cesarzy rzymskich (IV–VI w.), „Studia Warmińskie” 52 (2015), s. 271–280. Adres do korespondencji: mayphi@wp.pl

Maddalena Schiavo (ur. 1980), doktorat w zakresie języków i kultury śródziemnomorskiej na Uniwersytecie we Florencji w 2009 roku; magisterium w zakresie współczesnego języka i literatury hebrajskiej na uniwersytecie L’Orientale w Neapolu; studia na Uniwersytecie w Tel Awiwie w latach 2007–2008. Konsultant dydaktyczny i manager we Włoskim Instytucie Kulturalnym w Tel Awiwie w latach 2009–2010. Od 2010 roku wykładowca współczesnego języka hebrajskiego na Uniwersytecie Papieskim w Rzymie. Zainteresowania naukowe: współczesny język i literatura hebrajska. Opublikowała m.in. (wraz z G. Steindler

Moscati) *Narrativa, Memoria e identità. Il volto femminile d'Israele* (Milano 2011). Adres do korespondencji: maddalenaschiavo@virgilio.it

Adam Józef Sobczyk (ur. 1972), kapłan ze Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, doktor habilitowany. Od 2011 roku członek zwyczajny Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości. Wykładowca teologii duchowości, kierownictwa duchowego i poradnictwa rodzin; rekolekcjonista. Autor kilkunastu książek i kilkudziesięciu artykułów naukowych z dziedziny historii i teologii duchowości ze szczególnym uwzględnieniem duchowości zakonnej oraz duchowości małżeńskiej i rodzinnej. Opublikował m.in. *Podstawy życia duchowego według Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Pelplin 2005; *Droga do doskonałej miłości Boga w nauczaniu sługi Bożego Jana Berthier (1840–1908) Założyciela Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny*, Pelplin 2006; *Communio caritatis św. Rodziny z Nazaretu jako wzór życia duchowego współczesnej rodziny katolickiej*, Warszawa 2010. Adres do korespondencji: ajsobczyk72@gmail.com

Mirosław Stanisław Wróbel (ur. 1966), kapłan archidiecezji lubelskiej, profesor nauk teologicznych, doktor nauk biblijnych École Biblique w Jerozolimie, dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych KUL, kierownik Katedry Filologii Biblijnej i Literatury Międzytestamentalnej, dyrektor i redaktor naukowy projektu Biblia Aramejska. Studiował na KUL-u, w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, École Biblique w Jerozolimie. Obszar zainteresowań naukowych: relacje między chrześcijaństwem a judaizmem, pisma Janowe, judaizm rabiniczny, literatura targumiczna, pisma qumrańskie, apokryfy Starego i Nowego Testamentu. Opublikował m.in. *Who are the father and his children in Jn 8:44? The literary, historical and theological analysis of Jn 8:44 and its context*, Paris: Gabalda 2005; *Jezus i Jego wyznawcy w Talmudzie. Analiza tekstologiczna, historyczna i socjologiczna*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013; *Targum Neofiti 1. Księga Rodzaju. Tekst aramejski – przekład – aparat krytyczny – przypisy (Biblia Aramejska)*, Lublin: Gaudium 2014. Adres do korespondencji: miwrobel@kul.lublin.pl

Anna Zellma (ur. 1970), profesor nauk teologicznych, kierownik Katedry Teologii Pastoralnej i Katechetyki na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; członek zarządu Stowarzyszenia Katechetów Polskich, członek The European Equipe for Catechesis (EEC) i Polskiego Towarzystwa Teologicznego, konsultor Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. Zainteresowania badawcze: katecheza młodzieży, dydaktyka nauczania religii, profesjonalny rozwój nauczyciela religii, pedeutologia, dydaktyka ogólna, badania empiryczne, pedagogika chrześcijańska, wychowanie prorodzinne. Autorka trzech monografii: *Katechetyczny wymiar edukacji regionalnej*, t. 1–2 (Olsztyn 2001); *Wielostronne aktywizowanie młodzieży w szkolnym nauczaniu religii. Studium w świetle „Programu nauczania religii katolickiej” z 2001 roku* (Olsztyn 2006); *Profesjonalny rozwój nauczyciela religii* (Olsztyn 2013) oraz ponad 200 artykułów naukowych i popularnonaukowych z zakresu katechetyki, pedagogiki chrześcijańskiej i nauk o rodzinie. Adres do korespondencji: anna.zellma@uwm.edu.pl

